

НАЗВИ СПОСОБІВ ПОЛЮВАННЯ НА ЗАЙЦЯ В УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРКАХ ЗАКАРПАТТЯ

Анотація. У статті подається короткий огляд поширених в українських говірках Закарпаття груп назв, що означають способи полювання на зайця. З'ясовується їх походження, ареал поширення і частота вживання.

Ключові слова: способи полювання, мисливська лексика, лексико-семантична група, назва, Закарпаття.

Summary. Short field of view of the main groups of methods of hare-hunt, which are widespread in Ukrainian's patois of Transcarpathia from the point of view of origin of area, expansion are wide employment are represented in this article.

Key words: hunting vocabulary, the way of hunting, lexico-semantic group, name, Transcarpathia.

Полювання — одне з найбільш древніх занять людини, яке не втратило свого значення й сьогодні. З розвитком цивілізації, появою різноманітної зброї місцеві традиційні способи полювання все більше відживають, залишаються тільки у пам'яті мисливців-старожилів. Сучасна мисливська лексика формувалася протягом багатьох століть, тому, відповідно, і відбиває як внутрішні мовотворчі процеси, так і екстралінгвальні нашарування.

На сьогодні ґрунтовно описана мисливська лексика Західного Полісся Г. Аркушиним [3]. У складеному ним "Атласі мисливської лексики Західного Полісся" (2008 р.) три карти (№ 3, 4, 5) присвячені способам полювання.

У пропонованій статті у межах лексико-семантичної групи **назв способів полювання на звірів** аналізуватимемо **назви способів полювання на зайця**, які об'єднано у чотири семантичні підгрупи.

Завдання, яке ставимо перед собою, — дослідити ці номени в лексикологічному, лінгвогеографічному, етимологічному аспектах.

На основі записів, зроблених нами у ста сорока шести населених пунктах Закарпаття, де поширені українські говірки, можемо констатувати різний ступінь збереженості цих назв, на що впливають позалінгвальні чинники, зокрема географічне розташування населеного пункту, соціальне середовище, вік респондента, його освіта.

1. Полювання та спосіб полювання на зайців, коли мисливці виганяють їх криком: *загон* (68), *гон* (9), *гоном* (6), *з псома* (3), *голомом* (1).

Найбільшу територію дослідження охоплює номен *загон*, вживається у всіх говіркових групах. *Загон* — імен. дериват, утворений від дієсл. основ *заганяти* [37, II, 24-25; 43, III, 70; 49, I, 691; 8, 383]. Мотивація назви зумовлена дією. Пор. із I пол. XIX ст. *загоны* 'відділи, відправлені за добиччю' [44, 92]. У літ. мові *загін* 'група людей для спільних дій' [43, III, 77; 49, I, 691; 8, 384]. Назва відома і в ін. говірках, причому зустрічаються різні значення: західнополіс. *загон* 'наганяння звірів на мисливців' [1, К. № 16], 'бути нагоничем під час колективного полювання' [1, № 16], *загоном* 'спосіб полювання, коли мисливці йдуть прямою шеренгою' [1, К. № 4], 'спосіб полювання групою мисливців; спосіб переслідування звірів, коли вони

йдуть один за одним' [5, I, 164, 165], одиничне вжив. *загоном* як 'спосіб ходьби, коли звірі йдуть один за одним' [1, № 49]; середньо- і східнополіс., поліс. *загон* 'с. г. норма в певному виді роботи' [22, 30; 23, 76], бойк. *загін*, *загоніць* 'стара міра землі шириною в 1 м' [30, I, 266, 267], гуцул. *загін* 'поворот річки' [32, 59]. Зустріч. у І.Верхратського як 'кусок поля' [9, 266]. У словнику українських мисливців це 'ділянка, на якій обкладений звір, або простір між стрілками і загоничами на облаві' [40, 56], а в російськомовній літературі зустрічаються кілька значень: 1. 'те саме, що облава', 2. 'заборонені способи полювання — загін птахів в сітки, лося та ін. копитних по насту. Дозволяється тільки заганняння вовка по снігу' [36, 26-27]. Походж. сягає псл. **gъnati* (**ženq*) 'гнати (переважно худобу)' [19, I, 534-535; 47, I, 419]. Відоме староукр.: *гнати*, *гнаті* 'гнати' [42, I, 245].

У процесі обстеження говірок Рахів. та Міжг. р-нів виявлено лексему *гон*, а в окремих Іршав., Хуст., Великобер. населених пунктах зафіксовано *гоном*. Слід зауважити, що це словотвірне варіювання представлене у марамор., борж., верх. говіркових групах. У Б.Грінченка зустрічаємо *гоном гнати* у знач. 'швидко гнати' [37, I, 292]. Нормативні словники української мови засвідчують форму у множині *гони* 'переслідування, цькування звірів під час полювання' [43, II, 122; 49, I, 458; 8, 253]. Пор.: [гонъ] [44, 87], західнополіс. *гон* 'біг собаки по сліду звіра' [5, I, 100], гуцул. *гонен'и* 'гоніння' [32, 37], бойк. *гонене* 'т.с.' [30, I, 183]. Не однакові значення номена *гон* у спеціалізованих джерелах української та російської мови. Пор.: україномовне видання довідника мисливця подає лексему *гон* як 'одну з форм шлюбної поведінки звірів (сезонну або у шлюбний період)' [40, 39], а у "Словаре охотника" *гон* 'переслідування гончими собаками звіра з голосом; рух загоничів, які виставляють звіра на лінію стрілків' [36, 18]. Походж. сягає псл. **gъnati* (*ženq*) (див. вище).

В окремих говірках Переч. р-ну мисливці вживають номінацію *з псома* (прийм. *з* та ім. у орудн. відм. мн.), наголошуючи при цьому, що собаки виконують роль *гайчакію* — людей, які виганяють звіра. Літ. *пес* 'те саме, що собака // собака-самець' [37, III, 147; 43, VI, 340-341; 49, II, 621; 8, 940]. Відоме староукр.: *песь* [42, II, 140].

У говірі села Рудникова Гута (Свал. р-н) це полювання мовці номенують *го́ломом* — похідне звуконаслідувальне утворення від дієсл. назви *ломі́ти* ‘згинаючи або б’ючи з силою, відділяти частини чого-небудь або розділяти щось на частини’ [37, II, 376; 43, IV, 544; 49, II, 103; 8, 626], що сягає псл. *lomiti, ітератив *lamiti, споріднене з лит. *lāmyti* ‘ламати’, *laminti* ‘м’яти, гнути, ламати’, *limti* ‘надломлюватися, ламатися’ [19, III, 188-189; 47, II, 454]. Мотиватором назви послужила дія *ломати* (*ломі́ти*). Адже мисливці виганяють зайців з великим шумом, ламаючи при цьому сухі гілки дерев. У доступних для нас лексикографічних джерел назва не фіксується.

2. Спосіб полювання на зайців, коли мисливці йдуть полем шеренгою: *пр’а́мым /р’а́дом* (7), *пр’а́моу /л’і́н’іюу* (5), *ц’епом* (4), *ш’ва́ра /л’і́н’іа* (1), *н’і́мц’ами* (1).

У говірках Берег. р-ну (борж. гов.) зустрічаємо аналітичний спосіб творення, коли позначувана реалія передається описово за допомогою словосполучення *пр’а́мым /р’а́дом*. Зустрічаються у словниках укр. мови: *прямий* [37, III, 495; 43, VIII, 366-367; 49, III, 69-70; 8, 1182] та *ряд* [37, IV, 92; 43, VIII, 922-923; 49, III, 225-226; 8, 1281]. На Закарпатті лексема *ряд* вжив. ще як ‘лінія рівно розташованих однорідних предметів; сукупність якихось явищ, що розміщені чи йдуть в певній послідовності; якась немала кількість чогось; склад, середовище; магазини, рундуки, розташовані в одну лінію’ [14, 38], ‘ряд; порядок’ [34, 325]. Пор. у Ф.Шимкевича: *пря́мцель* ‘прямо’ [44, 122]; західнополіс. *радк’ом* ‘спосіб полювання групою, при якому мисливці йдуть довгою шеренгою’ [2, 182].

Назва-словосполучення *пр’а́моу /л’і́н’іюу* зафіксована в розмові з мисливцями Тячів. р-ну (марамор. гов.). Вжив. у літ. мові як *прямий* (див. вище) та *лі́нія* [43, IV, 518; 49, II, 91; 8, 620]. Фонет. варіант *лі́нія* зустр. у Б.Грінченка [37, II, 359], У марамор. гов. (Хуст. р-н) Закарпаття І.Сабадош фіксує *лі́нія* ‘лі́нія’ [34, 161]. Пор. ще.: *буков. ле́нія* ‘просіка; пряма дорога чи стежка, що проходить по колишній просіці; межа між селами; заст. рідк. лі́нійка’ [39, 257; 26, 21], наддністр. *ле́нія, ленія* ‘стежка в лісі за просікою’ [48, 160, 161], бойк. *лі́нія* ‘межа; рівна дорога; просіка в лісі’ [30, I, 409], *лі́ній* ‘дорога в лісі’ [24, 14], західнополіс. *лі́нія* ‘вузька стежка, проведена на якій-небудь поверхні; лісова просіка’ [5, I, 288], поліс. *лі́нія* ‘просіка в лісі; межа між ділянками лісу; залізничне полотно’ [23, 116; 22, 39], гуцул. *лі́нія* ‘просіка’ [12, 113]. Відомі рос. *лі́нія* [46, 347], пол. *linia* [11, 373]. Назва *лі́нія* запозичена з латин. мови, можливо, через посередництво пол. або нім. м.; лат. *līnea* ‘лі́нія; межа; (первісно) льняна нитка’ є результатом субстантивації прикм. *līneus* ‘льняний’, похідного від ім. *līnum* ‘льон’, спорідненого з укр. *льон* [19, III, 263-264; 47, II 498; 33, I, 454].

Прислівникова назва *ц’епом* записана нами у борж. гов. Іршав. р-ну, утворена суфіксальним способом за допомогою форманта -ом від ім. *цеп* ‘розм. те саме, що ланцюг; ряд бійців, стрільців і т. ін., розташованих на певній відстані один від од-

ного // у знач. присл. *ц’епом*’ [43, XI, 200; 49, III, 729; 8, 1581]. Серед мисливців Західного Полісся Г.Аркушин зафіксував *ц’епом* як ‘спосіб полювання, коли мисливці йдуть шеренгою; спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним’ [5, II, 239; 2, 182], та *ц’епко́юу, ц’епом, ц’епочко́ю* ‘спосіб ходьби, коли звірі йдуть один за одним’ [1, К. № 49]. Фасмер вважає цей номен спорідненим з латинським *kaipt* ‘процвітати, витримувати’, порівнює з давньорос. *чепь* ‘цеп’, укр. *чипати* ‘ціпляти’, бр. *зачена* ‘уїдлива людина’, пол. *czepiać, czepić się* ‘ціплятися, липнути’; Соболевський вваж. форму *цеп* запоз. з пн.-вел.-рос., яка отримала розповсюдження у літ. мові [47, IV, 299].

Паралельно до назви *н’і́мц’ами* у говірі с. Великий Раковець (Іршав. р-ну) функціонує описова назва *ш’ва́ра /л’і́н’іа*. І.Верхратський фіксує *шварный* ‘свіжий, милий; умілий’ < слов. *švárny* [10, 484], У говорах вжив. з різною семантикою: поліс. *шво́рни* ‘вродливий, гарний’ [23, 234; 22, 70], гуцул. *шва́ра* ‘трос; міцний шнурок’ [12, 215], *швар* бот. ‘Carex, шувар, осока, висока гостра трава’ [32, 224], наддністр. *шва́ра* ‘низка тютюну’ [48, 278], укр. гов. Румунії *шва́ру* ‘міцний шнурок’ [31, 714]. Назва запоз. з нім. *Schwärm* ‘рій; стая; товпа’ [28, 364] та лат. *līnea* (див. вище).

Одиничну фіксацію має назва *н’і́мц’ами* (ім. в орудн. відм. мн.) в с. Великому Раківці Іршав. р-ну. Літ. *ні́мці* ‘основне населення Німеччини; люди, які належать до німецької національності’ [43, V, 425; 49, II, 367; 8, 788]. Назва запозичена з військової лексики на підставі зовнішньої подібності, а саме однакового способу розташування людей. Вжив. в ін. гов.: бойк. *ні́мец* ‘німець’ [30, I, 492], наддністр. *ні́миц* ‘тс.’ [17, 110], західнополіс. *ні́мец* ‘тс.; собака, який мовчки гонить звіра’ [5, I, 349]. марамор. *ні́мец* бут. ‘улюблений пень; чорний безлистяний пень’ [6, 92]. Як жаргонізм його фіксує Л.Ставицька у знач. байк. ‘мотоцикл німецького виробництва’ [45, 237]. Походж. сягає псл. *něťсьь ‘чужоземець’ (букв. ‘той, хто говорить незрозумілою мовою’), утвор. від *něť* ‘який заїкається, який говорить невизначено, незрозуміло, німий’; помилковими є гіпотези про виведення від *Nemetes*, назви одного германського племені та про первісне значення слова ‘кочівник, пастух’ [19, IV, 99; 47, II, 62; 33, I, 622-623].

3. Спосіб полювання на зайців, коли мисливці йдуть по полю кругом: *к’ругом* (6), *с під’хода* (4), *кол’цо* (2).

Присл. назва *к’ругом* фіксується у марамор. гов. (Хуст., Тяч. р-ни), утвор. за допомогою форманта -ом від ім. *круг* [37, II, 311-312; 43, IV, 367-368; 49, II, 17; 8, 591]. Вжив. у літ. мові як *к’руг’ом* [37, II, 313; 43, IV, 370; 49, II, 18-19; 8, 591]. Відомі західнополіс. *к’руг’ом* ‘спосіб полювання, коли мисливці йдуть півколом’ [1, К. № 5], бойк. *к’руг’ом* ‘у круг’ [30, I, 390], наддністр. *к’руг’ом-біг’ом* присл. ‘швидко, скоро’ [48, 153], *к’ругі* ‘навколо’ [41, 352], *буков. к’ругляво* ‘кругло, опукло’ [39, 236]. З різною семантикою лексема *круг* вжив. у гуцул., наддністр., марамор., бойк., поліс. говорах [32, 86; 48, 153;

17, 82; 30, I, 390; 22, 37; 23, 107; 6, 79]. У мисливській літературі *круг* 'певна ділянка відмежована прапорцями від решти території, де організовують полювання на вовка; замкнуте коло, що його робить заєць при переслідуванні гончаком; розміщений над водою і прикріплений до вбитого в ґрунт кілка круг, який служить для підсадної качки при полюванні на селезнів' [40, 79; 36, 36]. Відоме рос. *кругом* [13, 351; 46, 332]. Походж. сягає псл. **kręgъ* 'щось скручене, згорнуте; круг', пов'яз. чергуванням голосних з **kręgъjъ* (укр. *кряж*) [19, III, 106-107; 47, II, 385].

Респонденти Воловецького р-ну називають такий вид полювання *с підхода*. При номінації назви в основі мотивації лежить дія *підходити* 'ідучи, наблизитися до кого-, чого-небудь' [37, III, 184; 49, II, 671; 8, 969]. Літ. *підхід* 'дія за значенням підходити; місце, по якому підходять, наближаються до чого-небудь' [37, III, 184; 43, VI, 521; 8, 969]. Назва, можливо, запозичені з російської мови: *подход* 'скрадування птаха або звіра, полювання з підходу' [36, 59]. У мисливському словнику української мови зустрічається лексема *облога* 'обхід обложником-мисливцем по замкнутому колу угіддя, де виявлені вовки, на яких готується облава; ділянка лісу, оточена загоничами або шпагатом з прапорцями' [40, 104]. Пор. в ін. гов.: гуцул. *обхід* 'доглядати за худобою, за хворим; обрядові церемонії (напр. на весіллі)' [12, 137], *оххід* 'догляд за кимсь; місце для проходу' [32, 127], бойк. *обхід* 'господарство' [30, II, 13].

У двох населених пунктах Хуст. р-ну ми зафіксували назву *кол'цо*, в основі мотивації якої лежить зовнішня подібність. Літ. відповідник *кільце* [43, IV, 161-162; 49, I, 835; 8, 540]. Пор. західнополіс. *кольцо* 'кільце; петля, яку утворює заєць, утікаючи від собаки' [5, I, 239], *кольцом* 'спосіб полювання, коли мисливці йдуть півколом' [1, К. № 5], 'спосіб полювання групою, при якому мисливці йдуть довгою шеренгою' [2, 182]. В укр. говорах Румунії вжив. назва *кол'ци* мн. 'гаки (на підковах)' < рум. *colț* [31, 665]. Назва запоз. з російської мови. Пор. рос. *кольцо* [13, 334]. Етимологія слова сягає псл. **kolo* 'колесо; коло, круг' (кореневе *-o-* вторинне замість очікуваного *-e-*, як у псл. **nebo* 'небо', гр. *ἧλεος* 'звістка, слава') із збереженням давньої *-es-* основи [19, II, 514-515; 47, II, 289-290].

4. Спосіб полювання на зайців, коли мисливців йдуть по полю зігнутою лінією: *путьковоу* (20), *пот'ковоу* (2), *п'лотом* (11), *коп'ята* (7), *коп'итом* (3), *миш'ком* (1), *ч'ерпак* (1).

Найширший ареал охоплює номен *пот'ковоу* (*путьковоу*), вжив. у переважній більшості борж. та в окремих марамор. (Тячів. р-н), ужан. (Мукач. р-н) говірках. Цей віддієслівний іменник утворений за допомогою усичення від основи дієсл. *підкувати* 'прибивати підкови до копит' [37, III, 168; 43, VI, 437; 49, II, 646; 8, 955]. Вжив. в укр. мові як *підкова* [37, III, 167-168; 43, VI, 437; 49, II 646]. В основі мотивації лежить зовнішня подібність. Лексеми *підкова*, *підковоу* у мисливській лексиці західнополіс. гов. фіксує Г.Аркушин як 'спосіб

полювання, коли мисливці йдуть півколом' [1, К. № 5] та 'спосіб полювання групою, при якому мисливці йдуть довгою шеренгою' [2, 182]. Пор. ще: західнополіс. *підкова* [5, II, 49; 1, К. № 44, 120] наддністр. *підкова* [17, 125], бойк. *підковина* [30, II, 68]. Відомі рос. *подкова* [46, 536], пол. *podkowa* [11, 701]. Назва *пот'ковоу* (*путьковоу*) своїм корінням сягає псл. **kovati*, **kuję* 'кувати, бити метал молотом' [19, III, 120-121; 47, II, 270; 33, I, 326-327]. Хоча у Довговича зустрічаємо і хибну думку про запоз. з уг. *patkó* 'підкова' < слц. *podъkovъ*, *podъkova*; пор. укр. *підкова*, *пудкова*, *пудкова* [15, 106].

В окремих говірках Хустського, Тячівського, Великоберезнянського р-нів зустрічаємо на позначення цього способу полювання назву *п'лотом*. Лексема *пліт* відома літ. мові як 'огорожа, плетена з хворосту; скріплені в один або декілька рядів колоди для сплаву або для переправи на них по воді' [43, VI, 587; 49, II, 696; 8, 984]. Фіксується у Б.Грінченка [37, III, 196], Ф.Шимкевича [44, 116]. При номінації мотиватором послужила назва огорожі, яка плетена довкола густо вбитих кілків, адже мисливці також досить близько знаходяться один біля одного, щоб не пропустити зайця. З різними значеннями вжив. у бойк., наддністр. *пліт* [30, II, 81; 17, 128], західнополіс. *плотик* [5, II, 56], гуцул. *плотіци*, *плотице* [32, 143; 18, 58], наддністр. або покутсько-буков. *пліт*, *плоток* [7, 218]. Відомі рос. *плот* [13, 484; 46, 558], пол. *plot* [11, 684]. Походж. сягає псл. **plesti* < **pletti* 'плести, вити, в'язати' [19, IV, 440-441; 47, III, 280].

У марамор. гов. (Хуст., Тяч. р-ну) фіксується назва *коп'ята*, а варіант *коп'итом* вжив. діалектносіями борж. гов. (Виногр. р-н). У основі мотивації лежить зовнішня ознака, адже зігнута лінія, якою мисливці йдуть по полю нагадує вигляд копита. Фіксується у Б.Грінченка як *копито* [37, II, 281]. У нормативних словниках літ. мови зустрічаємо *копіто* рідк. *копито* як 'рогове утворення в кінці ніг деяких ссавців; розм. дерев'яне шевське знаряддя, що має форму ступні і яким користуються для виготовлення взуття' та діал. *копіт* [43, IV, 281; 49, I, 889; 8, 572]. На думку В.Німчука, фіксована ним в деяких говірках Закарпаття форма *коп'ята* (замість *копыто*) — аналогія до *нога*, *лаба* 'нога тварини, лапа' [29, 346]. Ареал назви продовж. в західнополіс. *копіт*, *копіто* 'копито коня; ратиця свині' [5, I, 242], наддністр. *копіто* 'копито' [17, 79], 'полозок плуга' [48, 148], гуцул. *копито* 'шевське знаряддя' [32, 83], буков. *копито* 'тс.; рогове утворення в кінці ніг деяких ссавців' [25, IV, 78; 39, 223], марамор. *копта* 'копито в шейській майстерні; насм. нога' [6, 75]. Різні варіанти цієї назви (*копіт*, *копіт*, *копіто*, *коп'ут*, *куніто*, *капіт*, *кап'ут*, *каніт*) зафіксував у тваринницькій лексиці поліських говорів В.Куриленко [20, К. № 63]. Назва відома і як жаргонізм [45, 184; 4, 32]. Відомі рос. *копыто* [13, 338; 46, 321], пол. *копуто* [11, 327]. Походж. сягає псл. **kopyto* 'копито тварини; (перен.) колодка', пов'язане з дієсл. **kopati* 'копати' [19, II, 568; 47, II,

320]. Про праслов'янську етимологію слова серед значної кількості назв на означення частин тіла й органів, притаманних тільки тваринам писав і В.Німчук [29, 316]. Хоча у літературі зустрічається і хибне припущення про запоз. слова з уг. *karta* (*kartafa*) 'шевська колодка' < слц. *koruto* [15, 80].

Оказіонально в селі Вілок Виногр. р-ну побутує номен *миш/ком*. Припускаємо, що назва могла потрапити у лексику мисливців з військової сфери. Пор. *мишók* військ. 'повне оточення (військових частин)' [43, IV, 762]. Але переконливішим мотивом номінації є зовнішня подібність. Лексема *мишók* відома літ. мові [37, II, 434; 43, IV, 762-763; 49, II, 206-207; 8, 681]. Пор. західнополіс. *міхом*, *мишкóm*, *мишкóm* прис. 'спосіб знімання шкури з убитого звіра без поздовжнього розрізу' [5, I, 314; 1, К. № 153]. З різною семантикою вжив. у наддністр. *міх*, *мище* [48, 174, 175], *мишók*, *миці* [17, 94], бойк. *мишók* [30, I, 446], західнополіс. *мишечок* [4, 80], *мишечок* [1, К. № 136, 137], гуцул. *мицук* [18, 48], *мишók* [16, 47], буков. *мицул* [26, V, 83], марамор. *міх*, *мицук* [34, 174], *мишиюлік* [6, 88]. Як *мешók*, *мешóчек* вжив. у рос. мові [13, 286; 46, 373]. Етимологія слова сягає псл. *těxъ 'міх' [19, III, 487; 47, II, 612; 33, I, 581-582].

Одиничне вживання у борж. гов. має номен *ч'ерпак* (с. Великий Раковець Іршав. р-ну), який утворений суфікс. способом від дієсл. основи *черпати* 'набирати, діставати якусь рідину або сипку масу, захоплюючи їх чим-небудь (перев. низу, з глибини чогось); брати, здобувати, запозичувати щось з чого-небудь, від когось' [37, IV, 459; 43, XI, 312; 49, III, 761; 8, 1599-1600]. Лексема *черпак* відома літ. мові як 'ківш, невелика посудина (перев. з довгою ручкою) для черпання чого-небудь; частина машини, механізму (екскаватора, драги і т. ін.), що має форму ковша і використовується для виймання ґрунту, породи, якої-небудь маси' [43, XI, 312; 49, III, 761; 8, 1599]. Фіксується вона і в Б.Грінченка [37, IV, 458-459]. Як *чирпало*

вжив. в староукр. мові [42, II, 544]. В основі мотивації лежить подібність за зовнішнім виглядом. На Закарпатті відома ще як 'посуд для набирання води' [32, 219], 'анат. жирове оточення шлунка свині (має вигляд черпака); риб. рибальська снасть у вигляді розп'ятої дерев'яними дужками сітки' [34, 415]. Пор.: бойк. *черпак* [30, II, 367], марамор. *чёрпало* [6, 141], полтав. *черпало* [35, 92], буков. *черпачок*, *чирпачок* [39, 640]. У говірках Західного Полісся та західної частини Волині Г.Аркушин фіксує лексему *черпак* як жаргонізм у знач.: 'солдат першого року служби (перших місяців)', 'студент-першокурсник', 'ложка' [4, 20, 40, 56]. Пор. ще рос. *черпак* [13, 709; 46, 908], пол. *czepać* [11, 119]. Етимологія слова сягає псл. *čьrрq, **čer(p)ti* [47, IV, 346].

Вищерозглянуті назви способів полювання на зайця, що поширені на Закарпатті, є незначною частиною назв традиційних способів полювання, відомих тут здавна. Традиційна мисливська термінологія зазнає у деякій мірі архаїзації, оскільки на полюванні все частіше використовується рушниця, традиційні саморобні пристосування для ловлі звіра все більше забуваються, а молоде покоління мисливців все менше цікавиться процесом їх виготовлення. Але з іншого боку на неї активно впливає літературна мова. Проаналізовані назви у переважній більшості є слов'янськими за походженням лексемами, хоча засвідчено також і вживання запозичень з інших мов.

Лексика досліджуваної тематичної групи зберігає цінну для науки інформацію про історичні тенденції та сучасний стан розвитку лексичного складу української мови, про особливості матеріальної та духовної культури нашого народу. Для докладнішої характеристики мисливської лексики необхідне ширше залучення фонозаписів, додаткового збирання матеріалів за спеціально укладеним питальником.

Література

1. Аркушин Г.Л. Атлас мисливської лексики Західного Полісся. — Луцьк: РВВ "Вежа", 2008. — 410 с.
2. Аркушин Г.Л. Мисливська лексика західнополіських говірок (Матеріали до "Лексичного атласу української мови") // Дослідження з української діалектології: Зб. наук. праць — К., 1991. — С. 181-225.
3. Аркушин Г.Л. Охотничья лексика западнополесских говоров: Дисс. канд. филол. наук.: Машинопис. Наукова бібліотека УжНУ. — Ужгород, 1985.
4. Аркушин Г.Л. Словник евфемизмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні Західного Полісся та західної частини Волині. — Луцьк — Люблін: Видавництво "Волинська обласна друкарня", 2005. — 198 с.
5. Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок: У 2 т. — Луцьк: "Вежа", 2000. — Т. 1-2.
6. Бевка О. Словник-пам'ятник. Діалектний словник села Поляна Мараморошського комітату. — Ніредьгаза, 2004. — 178 с.
7. Белей Л.О. Традиційна мисливська лексика говірок південної Івано-Франківщини // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами (Тези доповідей). — Ужгород, 1982. — С. 217-219.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. — 1728 с.
9. Верхратський І. Говір батюків // Збірник філологічної секції НТШ. — Т. XV. — Львів, 1912. [Словарець: С. 251-305]
10. Верхратський І. Про говор галицьких лемків // Збірник філологічної секції НТШ. — Т. V. — Львів, 1902. [Словарець: С. 388-489]
11. Гессен Д., Стыпула Р. Большой польско-русский словарь. — М., "Сов. Энциклопедия" — "Ведза Повшехна", Варшава, 1967. — 1344 с.
12. Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я. Закревська. — Львів, 1997. — 232 с.

13. Даль В.И. Толковый словарь русского языка. Современная версия. — М.: Эксмо, 2007. — 736 с.
14. Дзензелівський Й.О. Практичний словник семантичних діалектизмів Закарпатської області. — Ужгород, 1958. — 47 с.
15. Дзензелівський Й., Сак Ю., Штернберг В. Довгович — зачинатель досліджень угорсько-українських та угорсько-російських лексичних сходжень. — Ужгород, 2003. — 150 с.
16. Дзензелівський Й.О. Словник специфічної лексики говірок нижнього Подністров'я // Лексикографічний бюлетень. — К., 1958. — Т. VI. — С. 37–54.
17. Друль І.С. Словник говірки села Грабовець Стрийського району Львівської області (на правах рукопису). — Луцьк, 2006. — 200 с.
18. Жегуц І. Матеріали до гуцульського говору в Закарпатті. Говірка с. Берлебаш (Костилівка) р-ну Рахів у 30-х рр. Словник із додатками. — Мюнхен, 1999. — 96 с.
19. Етимологічний словник української мови: У 7 т. — К., 1982 — 2006. — Т. I—V.
20. Куриленко В.М. Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах. — Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. — 260 с.
21. Лизанец П.Н. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья. — Будапешт, 1976. — 683 с.
22. Лисенко П.С. Словник діалектної лексики Середнього і Східного Полісся. — К., 1961. — 72 с.
23. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. — К.: Наук. думка, 1974. — 260 с.
24. Лисенко П.С. Словник специфічної лексики говірок правобережної Черкащини // Лексикографічний бюлетень. — К., 1958. — Т. VI. — С. 5–21.
25. Матеріали до словника буковинських говірок. — Чернівці, 1976. — Вип. 4: К. — 120 с.
26. Матеріали до словника буковинських говірок. — Чернівці, 1978. — Вип. 5: Л — М. — 100 с.
27. Мельничук О.С. Словник специфічної лексики села Писарівки (Кодимського р-ну, Одеської обл.) // Лексикографічний бюлетень. — К., АН УРСР, 1952. — Вип. 2. — С. 67–98.
28. Немецко-русский словарь / Сост. Н.В. Глен-Шестакова и др. — Москва, 1980. — 526 с.
29. Німчук В.В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / АН України. Ін-т української мови; Відп. ред. С.П. Бевзенко. — К.: Наук. думка, 1992. — 416 с.
30. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. — К., 1984. — Ч. I—II.
31. Павлюк М., Робчук І. Українські говори Румунії. — Едмонтон — Львів — Нью-Йорк — Торонто: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. — 784 + XVI (Серія “Діалектологічна скриня”).
32. Піпаш Ю.О., Галас Б.К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). — Ужгород, 2005. — 266 с.
33. Преображенский А.Г. Этимологический словарь русского языка: В 2 т. — М., 1959. — Т. I—II.
34. Сабадош І.В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. — Ужгород: Ліра, 2008. — 480 с.
35. Слизько Т.А. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини: Навч. посібник. — Дніпропетровськ, 1990. — 100 с.
36. Словарь охотника / Сост. В.Г. Холостов. — М.: “Физкультура и спорт”, 1972. — 96 с.
37. Словарь української мови / Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: У 4 т. / НАН України. Ін-т української мови. — К.: Наук. думка, 1996 — 1997. — Т. I—IV.
38. Словник білоруської мови Ф. С. Шимкевича // Б. Галас Ф.С. Шимкевич як лексикограф і українське словникарство (кінець XVIII — початок XX ст.). — Ужгород, 1995. — С. 145–180.
39. Словник буковинських говірок / За заг. Ред. Н.В. Гуйванюк. — Чернівці: Рута, 2005. — 688 с.
40. Словник-довідник мисливця / М.П. Рудишин, Б.І. Колісник, Є.П. Авдеєнко. — К.: Урожай, 1992. — 176 с.
41. Словник рідковживаних слів // Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упоряд.: Гриценко П.Ю. та інші. — К.: Довіра, 1996. — С. 351–354.
42. Словник староукраїнської мови XIV – XV ст.: У 2т. / АН УРСР, К.: Наук. думка, 1977. — Т. I. А – М.
43. Словник української мови: В 11 т. — К., 1970 — 1980. — Т. I — XI.
44. Словник української мови Ф.С. Шимкевича // Б. Галас Ф.С. Шимкевич як лексикограф і українське словникарство (кінець XVIII — початок XX ст.). — Ужгород, 1995. — С. 75–144.
45. Ставицька Л. Український жаргон. — К.: Критика, 2005. — 496 с.
46. Українсько-російський словник / Укл. В.С. Ільїн, К.П. Дорошенко, С.П. Левченко, Л.С. Паламарчук, М.М. Пилинський, Л.Г. Скрипник, К.К. Цілуйко, Л.А. Юрчук. — АН УРСР І-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Вид. 3-є. — К.: Наук. думка, 1975. — 944 с.
47. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. / Пер. и доп. О.Н. Трубачева. — М., 1986 – 1993. — Т. I – IV.
48. Шило Г. Надністрянський регіональний словник (Серія “Діалектологічна скриня”). — Львів, 2008. — 288 с.
49. Яременко В., Сліпущко О. Новий тлумачний словник української мови: У 3 т. / Видання друге, виправлене. — К., 2007. — Т. I—III.